

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ БУСЬКОГО ЛІСГОСПУ

До Першої світової війни територія Буська, Красного та околиць, як і вся Галичина, входила до складу Австро-Угорської імперії. Ліси, які є частиною сучасного лісгоспу, були вперше виміряні як окремі урочища протягом 1860-1880 рр. під час складання державного кадастру. Лісовпорядкування було обов'язковим і в лісах приватних власників проводилось за їх рахунок. Без лісовпорядних планів власник не мав права на вирубування лісу [2].

З початку ХХ ст. і надалі ліси отримували назви відповідно до прізвищ їхніх власників та належали впливовим магнатам. Великі масиви лісових угідь перебували у власності родин графів Потоцьких, князів Чарторийських та менш заможних місцевих знатних родів. Великі площі лісів ще від часів Речі Посполитої належали римо-католицькій і греко-католицькій церквам та магістратам. Буський лісгосп організований в 1939 р. шляхом об'єднання приватних та гмінних лісів. Документація і матеріали лісовпорядкування за минулий період втрачені в часи Другої світової війни.

Враховуючи дефіцит достовірної статистичної та лісовпорядної інформації, для вивчення історико-географічного аспекту проблеми ми використовували доступні картографічні джерела [3, 4]. Лісистість регіону дослідження, як і Малого Полісся загалом, знижувалась починаючи з ХІХ століття. Це можна добре спостерігати при порівнянні різночасових картографічних зображень. Нас цікавить територія південної та західної окраїн досліджуваної території, адже на сучасному етапі ці території менш заліснені і лісові масиви тут фрагментовані й розділені селами та сільськогосподарськими угіддями. Один із прикладів поступового зменшення площі лісу маємо на північ від села Великосілки.

Історична назва цього поселення Желехів. На карті Фрідріха фон Міга, датованій 1783 роком, бачимо обширний лісовий масив, що підходить до межі села. В лісі помітні озера та струмки. Через 100 років конфігурація лісу змінюється. Село розширюється за рахунок хуторів на північ і захід й розділяється на два окремі поселення: Великий і Малий Желехів.

Масштабні і безсистемні вирубки відбулись в умовах Першої світової війни. У 30-тих роках ХХ століття лісовий масив набуває сучасної конфігурації – вузької смуги (протяжність масиву з півночі на південь від 520 м до 1280 м), витягнутої із заходу на схід й розділеної дорогою, що сполучає села Стрептів та Великосілки. З півдня до лісу у 1930-тих роках примикала низка хуторів та фільваркові господарства. Після Другої світової війни усі вони занепали. До нашого часу про них нагадують лише здичавілі занедбані сади. Проведення картометричних досліджень на карті фон Міга ускладнене, але цілком можливе на спеціальній карті 1887 р. Згідно наших обрахунків, площа описуваного лісового масиву зменшилась приблизно на 360 га.

Подібну ситуацію, а може й трохи цікавішу, можна спостерігати на північний схід від села Безброди. Воно розміщене в долині річки Полтви, у місці впадіння в неї р. Думни. Наприкінці ХVІІІ ст. поселення знаходилось в оточенні лісів. Безлісі території простягались вздовж річок. Через 100 років маємо значно точнішу Спеціальну карту Австро-Угорської імперії 1887 р. На той час уже побудована залізниця, що сполучила Золочів із Львовом і пройшла попри с. Куткір за кілька кілометрів на південний схід від Безброд. Перше, що чітко фіксується – відсутність лісового масиву на правому березі Полтви і суттєве зменшення площ лісу на правому березі Думни. Власне на карті чітко видно зруб на вододілі Полтви й Думни між Безбродами і Куткіром. Про зменшення лісовкритих площ на лівому березі Думни в напрямку с. Журатин важко судити через похибки при співставленні різномасштабних карт, проте вирубаній квартал на північному сході лісового масиву по карті 1887 р. чітко прослідковується.

Подальше зменшення площ лісу можна бачити у міжвоєнний період, коли ліс на схід

від Острівця і Журатина перетворився на відокремлені між собою три масиви. Ця тенденція продовжується й після Другої світової війни. На космічному знімку бачимо чотири відносно невеликі лісові масиви на місці колишнього лісу. Ще дві невеликі земельні ділянки на берегах Полтви заліснені у другій половині ХХ ст. із ґрунтозахисною метою. Невеличкий лісовий масив площею 22,58 га на правому березі Полтви навпроти впадіння Думни висаджений явно у радянський період і з тих часів його площа поступово зростає. Такий висновок ґрунтується на співставленні космічного знімка із топокартою 1:100000, що відображає ситуацію на 80-ті роки минулого століття. Цей масив перебуває у державній власності як землі для ведення лісового господарства.

При аналізі сучасного космічного знімка і Публічної кадастрової карти бачимо, що більшість земель у басейнах Думни і Полтви уже впорядковані, ділянки мають кадастровий номер і надані у власність. Зокрема кадастрові номери має кожен із масивів лісу. Найбільший із них на північ від с. Безброди має площу 200 га. Західніше від нього лісова ділянка площею 29,6 га. Між ними 15,4 га земель запасу на схилі, які варто передати лісгоспу під заліснення. Хоча останнє малоймовірне, враховуючи активний розвиток агробізнесу. Північніше, в напрямку с. Кізлів є ще 50,3 га державних земель, що теж можуть розглядатись як потенційний фонд для заліснення, якби не їх цільове призначення – «для ведення фермерського господарства».

Література:

1. Гавришок Б., Дем'янчук П., Саленко І. Конструктивно-географічний аналіз лісгосподарського землекористування Радивилівського району Рівненської області., Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія Географія. Тернопіль, 2016. № 1. С. 276 – 283.

2. Офіційний веб-сайт Державного підприємства Буський лісгосп URL: https://lvivlis.gov.ua/busk_forestry.

3. Старовинні карти. Перший мегапортал карт в Україні URL: <http://freemap.com.ua>.

4. Archiwum Map Wojskowego Instytutu Geograficznego 1919 – 1939. URL: http://english.mapywig.org/viewpage.php?page_id=7.

Ірина ВАНДА

Львівський національний університет імені Івана Франка

МОЖЛИВОСТІ І ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ЯВОРІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ: ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ

Реалізація реформи децентралізації в Україні зумовила появу низки нових об'єктів конкретних суспільно-географічних досліджень – нових районів і територіальних громад (ТГ). Актуальність їхнього дослідження зумовлена теоретико-методичними (укрупнення зумовлює застосування принаймні трьох просторових зрізів; зміна інформаційної – статистичної і картографічної – бази, також корективи її доступності у період дії воєнного стану або стану війни; перегляд сформульованих закономірностей, застосування категорій суспільної географії до нових адміністративних одиниць; формування схем і методик дослідження, зважаючи на сучасний технологічний розвиток) і практичними аспектами (зростання повноважень ТГ, обов'язковість стратегічного планування, узгодження стратегічного і просторового аспектів; типологія та порівняльно-географічне дослідження сусідніх ТГ – підґрунтя формування відносин співробітництва; пост-воєнне відновлення і відбудова визначають рушійною силою і основою громади).

Виділення можливостей і викликів розвитку Яворівської міської громади виконано на теоретико-методичній основі Львівської суспільно-географічної школи: розгляд території як головного поняття, виділення властивостей, відношень і процесів території, як складають її потенціал і просторову організацію [3, С. 314–317]. Дослідження здійснено на матеріалах попередніх комплексних наукових публікацій про регіон [6], компонентних характеристик [1;